

MAU
PRESS

Artuklu Kaime

Sanat ve Kültür Piyasalarında Sanatsal ve Kültürel Faaliyetlerin İncelenmesi: Dicle Üniversitesi Örneği

Hatip YURGİDEN | <https://orcid.org/0000-0001-8201-1050> | hyurgiden@hotmail.com

Dr., Bağımsız Araştırmacı, Diyarbakır, Türkiye.

Nurullah ÇELİK | <https://orcid.org/0009-0003-7801-0858> | nurullahcelik027@gmail.com

Yüksek Lisans Öğrencisi, Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı
Diyarbakır, Türkiye.

ROR ID: <https://ror.org/0257dtg16>

Geliş Tarihi 22.01.2024
Kabul Tarihi 02.04.2024
Yayın Tarihi 31.05.2024

Atıf Bilgisi

Yurgiden, H. & Çelik, N. (2024). Sanat ve kültür piyasalarında sanatsal ve kültürel faaliyetlerin incelenmesi: Dicle üniversitesi örneği. *Artuklu Kaime Uluslararası İktisadi ve İdari Araştırmalar Dergisi*, 7(1): 57-74. <https://doi.org/10.55119/artuklu.1423661>

Öz

Sanatın ekonomik değer elde etmesiyle sanatsal faaliyetler önem kazanmıştır. Sanat ve kültür piyasaları, insanların eğitim seviyesinin yükselmesi ve gelirlerin artmasıyla daha cazip hale gelmiştir. Kültür, milletin toplumsal değer yargılarını içselleştiren ve bir arada yaşama anlayışını doğuran işlevsel bir yaşam tarzıdır. Sanat ise evrensel değerler taşıyan, estetik kaygısı güden özgün ve hayal gücüyle beslenen eser olarak ifade edilmektedir. Sanat piyasası üzerine güncel çalışmalar üretmek, literatüre yeni kaynaklar kazandırmak için yapılan bu araştırmanın amacı, Dicle Üniversitesi'nde okuyan öğrencilerin sanatsal ve kültürel faaliyetlere olan eğilimlerini ve ekonomik yönünü irdelemektir. Ayrıca, Dicle Üniversitesi öğrencilerinin müzik, tiyatro, sinema, roman, resim gibi sanatsal faaliyetlere olan ilgisi belirlenerek ekonomik anlamda sanatsal faaliyetlere ayırdıkları bütçenin yeterli olup/olmadığı elektronik anket yapılarak incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda, Dicle Üniversitesi öğrencilerinin sanat ve kültür piyasaları algısı ile sanatsal ve kültürel faaliyetlere katılım sıklığı arasında negatif düzeyde ve orta düzeyde güçte bir ilişki olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler

iktisat, sanat, kültür, sanat ve kültür piyasaları, sanat ekonomisi.

Examining Artistic and Cultural Activities in Art and Culture Markets: Dicle University Example

Hatip YURGİDEN | <https://orcid.org/0000-0001-8201-1050> | hyurgiden@hotmail.com

Dr., Independent Researcher, Diyarbakır, Türkiye.

Nurullah ÇELİK | <https://orcid.org/0009-0003-7801-0858> | nurullahcelik027@gmail.com

Graduate Student, Dicle University, Institute of Social Sciences, Department of Economics, Diyarbakır, Türkiye.

ROR ID: <https://ror.org/0257dtg16>

Date of Submission 22.01.2024
Date of Acceptance 02.04.2024
Date of Publication 31.05.2024

Citation

Yurgiden, H. & Çelik, N. (2024). Sanat ve kültür piyasalarında sanatsal ve kültürel faaliyetlerin incelenmesi: Dicle üniversitesi örneği. *Artuklu Kaime Uluslararası İktisadi ve İdari Araştırmalar Dergisi*, 7(1): 57-74. <https://doi.org/10.55119/artuklu.1423661>

Abstract

Artistic activities have gained importance as art has gained economic value Art and culture markets have become more attractive as people's education levels increase and incomes increase. Culture is a functional lifestyle that internalizes the social value judgments of the nation and creates an understanding of living together. Art, on the other hand, is defined as a work that carries universal values, has aesthetic concerns, is original and nourished by imagination. The aim of this research, which is conducted to produce current studies on the art market and to add new resources to the literature, is to examine the tendencies and economic aspects of students studying at Dicle University towards artistic and cultural activities. In addition, the interest of Dicle University students in artistic activities such as music, theatre, cinema, novels and painting was determined and an electronic survey was conducted to examine whether the budget allocated to artistic activities was sufficient in economic terms. As a result of the study, it was observed that there was a negative and medium strength relationship between Dicle University students' perception of art and culture markets and the frequency of participation in artistic and cultural activities.

Keywords

economy, art, culture, art and culture markets, art economy.

Giriş

Sanat ve kültür, mekansal iş bölümünü ve ücretlerdeki coğrafi farklılıklar, ekonomik büyümeyi ve yenilikçi faaliyetleri açıklamaya çalışan ekonomistlerin ve ekonomik coğrafyacıların çalışmalarında farklı görünümeler altında ortaya çıkmıştır (Bakhshi, Lee, ve Mateos-Garcia, 2014: 4). Toplumların sosyal, kültürel, ekonomik ve yaşam biçimlerinin değişimi, sanatsal faaliyetlerinde ve üretim/tüketim biçimlerinde değişimler meydana getirmiştir (Işık, 2016: 6-7).

Sanat geçmişte kalkolitik, paleolitik, neolitik ve mezolitik dönemlerden gelerek, günümüz koşullarına dek varan ve özel mülkiyetin, alışverişin, iş bölümünün ve zanaatın, toplumsal farklılaşmanın, sınıfların, ailenin köklerinin üretici öncesi ekonominin üretim ekonomisi geçişine kadar dayanmaktadır (Falay, 2006: 20). İlk çağlarda sanat daha çok dinsel ve ahlaki kurallar çerçevesinde şekillenmiştir (Işık, 2016: 7).

Sanat ve kültür terimleri, modern anlamlarıyla ancak on sekizinci yüzyılın sonlarında ve daha sonra önceki anlamlarından bir evrim olarak ortak kullanıma girmiştir (Goodwin, 2006: 28). 18. yüzyılın ortalarından önce ekonomilerde kıtlık sorununun ve sınırlı kaynakların dikkatli bir şekilde tahsis ihtiyacının olması sanat ve kültürü arka planlara itmiştir. Sanat eserlerinin yerli üretiminin daha elverişli bir ticaret dengesine katkıda bulunacağını gösterdiğinde ya da kültüre yönelik yurtiçi harcamaların istihdamı sürdürdüğüne dikkat çekildiğinde, merkantilist dönemde zaman zaman sanat ve kültüre daha fazla önem verilmiştir (Goodwin, 2006: 29).

Kültürün ekonomik performans üzerinde önemli bir etkisi olduğuna inanılmaktadır. Adam Smith (1776), Ulusların Zenginliği (The Wealth of Nations)'nde, kültürel faktörleri, önceki çalışmalarında işgal ettikleri önemli konumdan daha düşük bir seviyeye indirmiş ve sonraki iktisatçılar büyük ölçüde onun izinden gitmiştir. Ancak son zamanlarda, kültür ekonomisine teorik ilgi canlanmıştır (Casson, 2006: 361).

Neoklasik iktisatta tartışıldığı şekliyle ekonomik değerler, bireylerin tercihlerinden türetilmiştir. Ekonomik değerlerden farklı ekonomik olmayan değerlerin olduğu iddiası, ekonomik olmayan değerlerin bireysel tercihlerden bağımsız olmaları anlamında içsel veya nesnel olduğunu ima etmiştir (McCain, 2006: 150).

İktisat teorisi, zevklerin verildiğinin varsayıldığı ve sanat eserinin özelliklerinin yalnızca bireyin tercihlerini, iş için ödeme istekliliğini veya gerçek bir piyasa fiyatı oluşturan mübadele sürecini etkilediği takdirde ilgi çekeceği farklı bir değerlendirme biçimiyle ilgilenebilir (Throsby ve Zednik, 2014: 82).

Sanat ve kültür ekonomisinin bir sistem olarak literatürde yer edinmesi ve iktisadi bilimin bir alt dalı olarak ortaya çıkması, William J. Baumal ve William G. Bowen tarafından 1966 yıllarında kaleme alınan *Performing Arts-The Economic Dilemma* adlı çalışmayla kabul edilmektedir. Boumol ve Bowen sanatın finansal, mali, parasal yapısını sistematik ve ampirik çalışmalarla ilk kez ortaya koymuştur (Büyükyazıcı, 2016: 22).

Kültür ve sanat ekonomisinin ilgi alanları yaratıcılık, endüstri, hizmet, entelektüel ve kültürel sermayenin ana girdiler olduğu faaliyetlerdir (Coşkun Satırcı, 2014: 22). Dünyanın her yerinde sanatın ve kültürün değeri giderek daha önemli hale gelen, insanların duymak ve konuşmak istediği bir konu haline gelmiştir. Bu sadece sanatın özel ve kamu finansmanını çekebilmek için değerlerini tanımlamanın yollarını bulması gerektiğinden değil, daha ziyade sanat ve kültürün toplumdaki rolünde köklü bir değişiklik olmasından kaynaklanmıştır (Holden, 2009: 448).

Kültürün yaşam kalitesi üzerinde olumlu bir etkisi olabileceğini göstermek nispeten kolaydır. Yaşam kalitesi büyük ölçüde görsel rahatlık, sokaklarda güvenlik vb. gibi somut olmayan kamu mallarının sağlanmasına bağlıdır. Kültür, yalnızca bir kamu malı değildir, aynı zamanda diğer kamu mallarına yatırım için halk desteği yaratmada da bir araçtır (Casson, 2006: 361). Dolayısıyla sanat şirketlerinin ve onları destekleyen hükümetlerin içinde bulunduğu ekonomik ortam hızla değişmiş ve politikalarda faydalı olabilecek ekonomik tavsiyelerin doğasını etkilemesi kaçınılmaz kılınmıştır (Peacock, 2006: 1138).

Bu stilize dünya, hükümetlerin kendi sınırları içindeki politikardan sorumlu olduğu ülkelere bölünmüştür. Ülkeler genellikle geçmişleri, kültürleri, iklimleri ve etnik yapıları ile değil, faktör donanımları ve teknik gelişmişlik dereceleri ile ayırt edilebilmektedir (Acheson ve Maule, 2006: 1144). Ancak yeni ekonominin etkisi altındaki sanat koşullarındaki derin altüst oluşlar, sanatın yaratılmasını, yayılmasını ve korunmasını kolaylaştırarak önemli ölçüde olumlu izlenimler yaratmıştır (Baumol, 2006: 348).

Kültür ve sanat üretimi de diğer üretim türleri gibi yerel ekonominin bir parçası olup, gerçekleştiğinde girdiler satın alınmakta sanatçılara ve destek konaklamalarına ödemeler yapılmakta ve bu faaliyet yerel ekonominin bir parçası olmaktadır (Pedroni ve Sheppard, 2013: 1). Büyüyen bir sektör olan sanat ve eğlence yönetimi sektörü, ekonomide giderek artan bir rol oynamakta ve diğer endüstri sektörlerinde de görüldüğü gibi, özellikle endüstri dinamikleri, demografi, teknoloji ve küreselleşmedeki değişimlerin etkilerine maruz kalmaktadır (Le, 2008: 6).

Sanatın, Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla (GSYİH)'ya ve istihdama katkıları gelişmiştir. Yaygınlaştırma devrimi, uluslararası ticarete önemli unsurlar olarak sanatsal ürünlerin ortaya çıkmasıyla en çarpıcı şekilde gösterilen gelişmelerin temellerinden biri olmuştur (Baumol, 2006: 345). Bir piyasa ekonomisi, çıktısının daha yüksek bir oranının milli gelir istatistiklerine kaydedilmesi nedeniyle, maddi açıdan piyasa dışı bir ekonomiden daha iyi performans gösteriyor gibi görülebilmektedir (Casson, 2006: 361).

Bu çalışmada, Diyarbakır ilinde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin, sanatsal ve kültürel faaliyetlere olan duyarlılığının ölçülmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmayla Dicle Üniversitesi öğrencilerinin müzik, tiyatro, sinema, roman, resim gibi sanatsal faaliyetlere olan ilgisi belirlenerek ekonomik anlamda sanatsal faaliyetlere ayırdıkları bütçenin yeterli olup/olmadığı incelenmiştir. Araştırmada, elektronik anket (e-anket) uygulanmış olup toplam 371 öğrenci katılım sağlamıştır. Anket sonucu toplanan veriler SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 25.00 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Çalışmanın sonucunda, Dicle Üniversitesi öğrencilerinin sanat ve kültür piyasaları algısı ile sanatsal ve kültürel faaliyetlere katılım sıklığı arasında negatif düzeyde ve orta düzeyde güçte bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=-0,39$, $p=0,01$). Ayrıca, sanatsal ve kültürel faaliyetlere katılım sıklığı yüksek olan öğrencilerin Sanat ve Kültür Piyasaları algısı düzeylerinin daha düşük olduğu sonucuna varılmıştır.

1. Literatür Taraması

Throbsby (1995) çalışmasında, maddi ve maddi olmayan refahın geliştirilmesi, nesiller arası eşitlik ve karşılıklı bağımlılığın tanınmasıyla ilgili bir dizi kriterle tanımlanabilen kültürel açıdan sürdürülebilir kalkınma kavramı aracılığıyla ekonomi ve kültür arasında bir bağlantının kurulabileceğini öne sürmektedir. Çalışmada, kültürel ve ekonomik sistemler arasındaki etkileşimi bu terimlerle kavramsallaştırmanın politika analizi için uygulanabilir bir model sağlayabileceğini öne sürmüştür. Sonuçta, kültür ile ekonomi arasındaki dinamik ilişkiyi, kültürel ekonominin alıştığımızdan daha geniş bir boyutunu yorumlamaya yönelik bazı fikirler vermiştir.

Skilling (2005), Yeni Zelanda'da sanat ve kültür politikasının 1960'lardan bu yana nasıl tartışıldığını incelemektedir. Çalışmada, sanat ve kültürün, maddi olmasa da yaşamsal faydaları kaçınılmaz ekonomik maliyeti haklı çıkararak kamusal ve kültürel mallar olduğu yönündeki geleneksel anlayışa karşı, 1999'dan bu yana, "ulusal kimliğin" geliştirilmesi yoluyla, bütünleşmiş bir topluma katkıda bulunacak şekilde temel olarak yeniden tasavvur edilmiştir. Sonuçta, sanat ve kültür politikası, Yeni Zelanda'daki güncel politikaya bakmak için ideal bir örnek sunmaktadır.

Seçkin ve Atukeren (2006) çalışmalarında, Türkiye'de tablolara yapılan yatırımların getirisi ile diğer finansal yatırımlar arasındaki ilişkileri araştırmıştır. Çalışmada yöntem olarak Türk ressamlardan oluşan bir portföy için hedonik fiyat regresyonunun tahmini kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda, hisse senedi getirileri ile sanat piyasası getirileri arasında oldukça yüksek bir korelasyon bulunmuştur. Ayrıca, Türkiye'de tabloya yapılan yatırımın getirisinin, özellikle 1995-2005 dönemi için, gelişmekte olan ülke bağlamında döviz, altın ve banka mevduatı gibi geleneksel yatırım alternatiflerinin getirileriyle oldukça olumsuz ilişkili olduğu saptanmıştır.

Le (2008) çalışmasında, 1980'lerin sonları ve 2000'lerin sonlarında Vietnam'daki sosyal değişimi, sübvansiyonlu bir ekonomiden pazar odaklı bir ekonomiye geçişi araştırmıştır. Çalışmada, kültürel politikadaki değişiklikleri, fırsatları ve gösteri sanatları kuruluşlarının karşılaştığı zorlukları analiz ederek sosyoekonomik değişimlerin sahne sanatları sektörünün işleyişini üzerindeki etkilerini tartışmıştır. Devlet finansmanı hala kamu şirketlerinin gelirlerinin önemli bir bölümünü oluşturduğundan, Vietnam hükümetinin uygun finansman politikaları ve programlarının uygulanmasına önem verilmesi gerekliliği sonucuna varılmıştır.

Duxbury ve Campbell (2011), Kanada ve uluslararası proje ve yayınların incelenmesine dayanarak, kırsal ve küçük topluluklarda kültürel gelişime ilişkin literatürdeki ana temalara ilişkin geniş bir genel bakış sunmaktadır. Hem akademik hem de politikayla ilgili çalışmalarını içeren ve kırsal topluluklarda sanat etkinliklerinin gelişimini ve canlılığını etkileyen bir dizi konuya, dinamiğe ve stratejiye değinen çalışmada, sanat ve kültürel faaliyetlerin kırsal toplulukların tüm sorunlarının yanıtı olmadığı görülmüştür. Ayrıca, kırsal toplulukların geleceğe taşınmasına ilişkin karmaşık durumu ele alacak basit çözümlerin bulunmadığı, ancak kültürün, toplumun uyum sağlama ve gelişme sürecinde önemli rollerin oynayabileceği sonucuna varılmıştır.

Kong (2012) çalışmasında, bağımsızlık sonrası Singapur'da sanat ve kültürle ilgili bazı temel politikaları anlatmaktadır. Sanat ve kültürün toplumsal değerine gösterilen sosyal politika yönü, sanatın ve kültürün günlük yaşamdaki değerini ve bütünleyici yerini vurguladığı görülmüştür. Çalışmada, Singapur'un küresel (kültürel) bir şehir olma hedefini gerçekleştirme çabalarında karşılaştığı vaatler ve zorluklar tartışılmaktadır. Çalışma sonucunda, sanat, kültür ve yaratıcı faaliyetlerin şehir devletinin sosyal, ekonomik ve politik refahı üzerindeki etkisini başarılı bir şekilde dengeleme yeteneği, küresel bir şehir olarak hedeflerine ne kadar iyi ulaşabileceği tahmin edilmiştir.

Hodgson ve Seçkin (2012) çalışmalarında, Kanada'daki ve küresel resim pazarlarındaki fiyat dinamikleri arasındaki bağlantıları araştırmak için eşbütünleşme analizi ve Granger-nedensellik testlerini kullanmıştır. Kanada'daki sanat fiyatları için, Hodgson ve Vorkink'in (2004) veri setinin güncellenmiş bir versiyonu kullanılarak hesaplanan yeni bir hedonik endeks kullanılmış olup uluslararası fiyatlar için ise Mei ve Moses (2002) tarafından sağlanan bir endeks kullanılmıştır. Hodgson ve Vorkink (2004) bir yatırım olarak sanatın özellikleriyle ilgili genel soru üzerine bağımsız kanıtlar (mevcut literatüre göre) sunarken, çalışma bulguları Kanada resim müzayedelerindeki fiyatlar ile uluslararası sanat piyasası fiyatlarının eşbütünleşik olmadığını göstermektedir.

Pedroni ve Sheppard (2013) çalışmalarında, yerel sanat ve kültür üretimi ile yerel refah arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışma modelinde panel veri seti oluşturularak ilgili hipotezleri test edebilen ampirik bir metodoloji sunulmaktadır. Çalışmada, kişi başına düşen GSYİH ve ABD'nin kentsel bölgelerindeki kar amacı gütmeyen kuruluşların sanat ve kültür üretimine yönelik harcama düzeyleri verileri kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda, yerel kültür üretimine yönelik şokların yerel GSYİH'de kalıcı değişikliklere yol açması arasında nedensel bir bağlantının olabileceği görülmüştür. Ayrıca, kentsel ve bölgesel politika yapımcılar ve ekonomistlerle ilgili konuların incelenmesi için panel zaman serisi tekniklerinin gücünün daha fazla gösterilmesini sağlayarak katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

Throsby ve Zednik (2014) sanatın ekonomik ve kültürel değerine ilişkin yaptıkları çalışmalarında, bireylerin kültürel ve ekonomik değerlendirmesini ortaya çıkarmayı amaçlamışlardır. Sidney'deki büyük bir kamu sanat galerisine giren rastgele seçilen kişilere, galerinin farklı alanlarında asılı olan altı resim hakkındaki görüşlerini ölçen bir anket yapılmıştır. Çalışma sonucunda kültürel mal ve hizmetler için ekonomik değerlendirme yöntemleri, nispeten iyi gelişmiş olduğu, kültürel değer değerlendirmesinde ise daha nesnel ve titiz yöntemlerin geliştirilmesi gerektiği düşünülmüştür.

Bakhshi, Lee ve Mateos-Garcia (2014) çalışmalarında, istihdam, mesleki ve kurumsal ölçütleri kullanarak kültürel kümelenmelerin İngiliz şehirlerinin verimliliği üzerindeki etkisini araştıran bir ekonometrik model oluşturmuştur. Literatür taraması yapılarak buldukları şehirlerdeki Sanat ve Kültür kümelenmesi ile işçi ücretleri arasındaki ilişkinin yönünün bu tür kümelenmelerin kolaylıklar ve/veya yayılma kaynakları olarak ekonomik rolü hakkında bilgi vermiştir. Analiz sonucunda, kültürel kümelenme ile ücretler arasında negatif bir bağlantı olduğu ortaya çıkmıştır.

Goldberg-Miller (2015) yaratıcı bir şehir olarak Toronto'nun politika girişimcilerinin planlamayı, ortaklıkları ve genişletilmiş ekonomik kalkınmayı nasıl kullandıklarını araştırmaktadır. Toronto'da yirmi bir kişiyle derinlemesine yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilerek kapsamlı arşiv ve tarih araştırmaları yapılmıştır. Arşiv ve tarihi araştırmalar Ekim 2010 ile Mayıs 2011 arasında gerçekleştirilmiş olup kitapların, bilimsel makalelerin, belediye politikası belgelerinin, raporların, hükümet belgelerinin, haber makalelerinin ve sipariş edilen araştırma çalışmalarının toplanmasını ve analizini içermiştir. Çalışmada Toronto'da sanat ve kültürün ekonomik kalkınma ve şehir inşası girişimlerinde uygulanmasının gücünü, önemini ve politika girişimcilerinin oynadığı önemli rolü örneklendirdiği görülmüştür.

Jeannotte (2021) çalışmasında, Covid-19 salgının yaratıcılar, küratörler ve medya üzerindeki anlık etkisini ekonomik, sosyal, yaratıcı ve politik mercerler aracılığıyla incelemiş ve bu etkilerin hükümetlerin ve vatandaşların yaratıcı sektöre nasıl değer verdiğine ilişkin olası sonuçlarını tartışmıştır. Çalışmanın sonucunda hem yaratıcıların hem de tüketicilerin önüne konulan birçok engele rağmen, pandemi sırasında kültürel faaliyetlerin çok değer verildiğini, geniş çapta desteklendiğini ve kararlılıkla sürdürüldüğünü göstermiştir.

Sanat ve kültür ekonomisi çalışmalarında makro düzeyde çalışmalar ilgi görürken, mikro düzeyde özellikle sanat piyasası tüketimi ve sanat talebi en az ilgiyi görmüştür. Göz ardı edilen sanat talebi, aslında gelire, eğitim düzeyine, zevk ve tercihlere ilgi gibi şartlara bağlı muazzam ekonomik değer sağlayan bir piyasa faktörü konumundadır. Sanat eserine olan talep, belirli sanat eserlerinin piyasasında, belirli dönemlerde çeşitli fiyat aralıklarında sanat tüketicilerin söz konusu sanat eserinden satın almak istedikleri sanat eseri miktarını oluşturduğu görülmüştür (Seçkin, 2021: 14).

Günümüz sanat pazarı sanatçılar, koleksiyonerler, sanat talep eden alıcılar, sanat eleştirmenleri, sanat galerileri, küratörler, müzayede evleri, sinema, tiyatro sahneleri, konser salonları, sanat danışmanları, bienaller ve sanat izleyicileri gibi pek çok aktör rol almaktadır.

Sanatın kitlelere ulaşması için araçlar yaşamlarını sürdürbilmeleri ve ticari faaliyetlerde kar elde edebilmeleri başarılı olmalarına bağlıdır (Ağlargoöz ve Öztürk, 2015: 171). Sanat eserini satın almak isteyen sanat tüketicilerinin gelir ve servetleri artıkça zevk ve tercihleri lüks mallar üzerinden artış gösterebilmektedir.

Yapılan literatür taramasında, sanat ve kültür piyasaları ile ilgili çok az çalışma da analiz yapıldığı görülmüştür. Ayrıca, özellikle sanat ekonomisiyle ilgili çalışmaların istenilen düzeyde olmadığı fark edilmiştir. Dolayısıyla bu çalışmanın literatüre katkı sunacağı ön görülmektedir. Literatürde sanat ekonomisiyle ilgili boşluğu bir nebze de olsa dolduracağı tahmin edilmektedir.

2. Veri Seti ve Metodoloji

Çalışmada, sanatsal ve kültürel etkilere katılım ve sanat piyasaları algı (farkındalık) düzeylerinin belirlenmesi için katılımcılar dâhil edilmiştir. Çalışmada, Dicle Üniversitesi'ndeki tüm öğrenciler evren örneklem olarak alınmıştır. Araştırmada, basit rastgele örnekleme yöntemi kullanılarak, %5 kabul edilebilir hata payı ve %90 güven seviyesi ile en az n=368 bireyin evrenin temsil gücünü sağlayabileceği hesaplanmıştır. Elde edilen örneklem sayısı 371 olarak gerçekleştirilmiştir. Bu konuda örneklem sayısının yeterli olduğu düşünülmektedir.

Verilerin analizi konusunda; tanımlayıcı istatistikler frekans, yüzde, ortalama, standart sapma değerleri ile sunulmuştur. Ölçeğin değerlendirilmesinde Cronbach Alpha analizi ve Faktör analizi uygulanmıştır. Verilerin normallik testlerinde yapılan K-S testine göre dağılımın normal dağılıma uygun olduğu, veri sayısının n=371 olması ve sapan değerlerin olmaması nedeni ile analizler normallik varsayımını içeren testler üzerinden yapılmıştır. Çalışma gruplarına göre ölçek puanlarının demografik ve sanatsal konulardaki özelliklere göre incelenmesi için t testi ve varyans analizi testi uygulanmıştır. Varyans analizi testi sonucunda, farklı olan ölçümlerin değerlendirilmesi için Sidak Post Hoc testi yapılmıştır. Ölçek puanları arasındaki ilişkilerin incelenmesinde ise Pearson korelasyon testi yapılmıştır. Çalışmada 0,05'den küçük p değerleri istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir. Analizler SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 25.00 paket programı ile yapılmıştır.

2.1. Hipotezler

H1: Katılımcıların cinsiyetine göre sanatsal ve kültürel etkilere katılım düzeyleri farklılık göstermektedir.

H2: Katılımcıların baba eğitimine göre sanatsal ve kültürel etkilere katılım düzeyleri farklılık göstermektedir.

H3: Katılımcıların anne eğitimine göre sanatsal ve kültürel etkilere katılım düzeyleri farklılık göstermektedir.

H4: Katılımcıların ikamet yerine göre sanatsal ve kültürel etkilere katılım düzeyleri farklılık göstermektedir.

H5: Katılımcıların ailesinin ikamet yerine göre sanatsal ve kültürel etkilere katılım düzeyleri farklılık göstermektedir.

H6: Katılımcıların ailesinin gelir düzeyine göre sanatsal ve kültürel etkilere katılım düzeyleri farklılık göstermektedir.

H7: Katılımcıların kendi gelir düzeyine göre sanatsal ve kültürel etkilere katılım düzeyleri farklılık göstermektedir.

H8: Katılımcıların sanatsal etkinliklere katılımı ve sanatsal etkinlikleri tercih sırasına göre sanatsal ve kültürel etkilere katılım düzeyleri farklılık göstermektedir.

H9: Katılımcıların kitap okuma durumuna göre sanatsal ve kültürel etkilere katılım düzeyleri farklılık göstermektedir.

H10: Katılımcıların kitap okuma sıklığına göre sanatsal ve kültürel etkilere katılım düzeyleri farklılık göstermektedir.

H11: Katılımcıların eğitim gördüğü fakülteye göre sanatsal ve kültürel etkilere katılım düzeyleri farklılık göstermektedir.

H12: Katılımcıların sanatsal faaliyetlere ayırdığı bütçeye göre sanatsal ve kültürel etkilere katılım düzeyleri farklılık göstermektedir.

Sanat ve Kültür Piyasaları algı ölçeği için H13: Katılımcıların cinsiyetine göre Sanat ve Kültür Piyasaları algı düzeyleri farklılık göstermektedir.

H14: Katılımcıların baba eğitimine göre Sanat ve Kültür Piyasaları algı düzeyleri farklılık göstermektedir.

H15: Katılımcıların anne eğitimine göre Sanat ve Kültür Piyasaları algı düzeyleri farklılık göstermektedir.

H16: Katılımcıların ikamet yerine göre Sanat ve Kültür Piyasaları algı düzeyleri farklılık göstermektedir.

H17: Katılımcıların ailesinin ikamet yerine göre Sanat ve Kültür Piyasaları algı düzeyleri farklılık göstermektedir.

H18: Katılımcıların ailesinin gelir düzeyine göre Sanat ve Kültür Piyasaları algı düzeyleri farklılık göstermektedir.

H19: Katılımcıların kendi gelir düzeyine göre Sanat ve Kültür Piyasaları algı düzeyleri farklılık göstermektedir.

H20: Katılımcıların sanatsal etkinliklere katılımı ve sanatsal etkinlikleri tercih sırasına göre Sanat ve Kültür Piyasaları algı düzeyleri farklılık göstermektedir.

H21: Katılımcıların kitap okuma durumuna göre Sanat ve Kültür Piyasaları algı düzeyleri farklılık göstermektedir.

H22: Katılımcıların kitap okuma sıklığına göre Sanat ve Kültür Piyasaları algı düzeyleri farklılık göstermektedir.

H23: Katılımcıların eğitim gördüğü fakülteye göre Sanat ve Kültür Piyasaları algı düzeyleri farklılık göstermektedir.

H24: Katılımcıların sanatsal faaliyetlere ayırdığı bütçeye göre Sanat ve Kültür Piyasaları algı düzeyleri farklılık göstermektedir.

2.2. Ampirik Bulgular

Tablo 1. Genel Özellikler

		N	%
Cinsiyetiniz?	Erkek	173	46,6%
	Kadın	198	53,4%
Babamın eğitimi durumu nedir?	Okuryazar değil	35	9,4%
	İlköğretim	171	46,1%
	Lise	71	19,1%
	Lisans ve lisansüstü	94	25,3%
Annemin eğitim durumu nedir?	Okuryazar değil	172	46,4%
	İlköğretim	155	41,8%
	Lise	30	8,1%
Ailenizin ikamet ettiği yer?	Lisans ve lisansüstü	14	3,8%
	Diyarbakır dışı	65	17,5%
	Diyarbakır (İl/İlçe/Köy)	306	82,5%
Ailenizin ikamet ettiği yerleşim birimi?	İl	229	61,7%
	İlçe	74	19,9%
	Kırsal (kasaba/köy)	68	18,3%
	7500 TL altında	109	29,4%
Ailenizin toplam aylık geliri kaç TL'dir?	7501 10000 TL	88	23,7%
	10001-12500TL	49	13,2%
	12501-15000TL	50	13,5%
	15001 TL ve üzeri	75	20,2%
Aylık geliriniz (TL) ?	1250 TL ve altı	196	52,8%
	1251-1750 TL	55	14,8%

1751-2500 TL	27	7,3%
2501 TL ve üzeri	93	25,1%

Çalışmada, katılımcıların %46,6'nın erkek ve % 53,4'nün kadın olduğu tespit edilmiştir. Baba eğitimleri % 9,4 ile okuryazar değil, % 46,1 ile ilköğretim, %19,1 ile lise ve % 25,3 ile lisans ve üzerinde olduğu görülmüştür. Anne eğitimleri % 46,4 ile okuryazar değil, % 41,8 ile ilköğretim, %8,1 ile lise ve % 3,8 ile lisans ve üzerinde olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların % 82,5'nin Diyarbakır'da ikamet ettiği görülürken katılımcıların ailelerinin % 61,7 ile il merkezlerinde ikamet ettiği görülmüştür. Aile gelir düzeyleri %29,4 ile 7500 TL ve altında, % 23,7 ile 7501-10000 TL, % 13,2 ile 10001-12500 TL, %13,5 ile 12501-15000 TL ve %20,2 ile 15000 TL üzerine olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların aylık gelir düzeyleri ise % 52,8 ile 1250 TL altında, %14,8 ile 1251-1750 TL arasında, % 7,3 ile 1751-2500 TL arasında ve % 25,1 ile 2500 TL üzerinde olduğu görülmüştür.

Tablo 2. Ölçüm Düzeylerinin İncelenmesi

	X±s.s.
Yaşınız?	25,18±6,89
Son 12 ayda sanatsal faaliyetlere katılma sayısı	3,03±3,26

Katılımcıların yaş ortalamalarının 25,18±6,89 ve son 12 ayda sanatsal etkinlikte katılma oranlarının ise 3,03±3,26 kez olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3. Sanatsal Etkinlikler ile İlgili İfadelerin İncelenmesi

		N	%
Sanatsal etkinliklere katılıyor musunuz?	Evet	171	46,7%
	Hayır	195	53,3%
Bale/Dans	İlk Tercih	28	35,4%
	İkinci Tercih	16	20,3%
	Üçüncü Tercih	35	44,3%
Resim	İlk Tercih	70	49,3%
	İkinci Tercih	32	22,5%
	Üçüncü Tercih	40	28,2%
Edebiyat	İlk Tercih	73	47,7%
	İkinci Tercih	39	25,5%
	Üçüncü Tercih	41	26,8%
Sinema	İlk Tercih	116	48,9%
	İkinci Tercih	78	32,9%
	Üçüncü Tercih	43	18,1%
Heykel	İlk Tercih	14	27,5%
	İkinci Tercih	14	27,5%
	Üçüncü Tercih	23	45,1%
Tiyatro	İlk Tercih	90	45,2%
	İkinci Tercih	59	29,6%
	Üçüncü Tercih	50	25,1%
Müzik	İlk Tercih	158	54,3%
	İkinci Tercih	73	25,1%
	Üçüncü Tercih	60	20,6%
Hiçbiri	İlk Tercih	17	51,5%
	İkinci Tercih	2	6,1%
	Üçüncü Tercih	14	42,4%

Katılımcılar %46,7 ile sanatsal etkinliklere katıldıklarını ifade etmiştir. Bale etkinliğinin % 35,4 ile ilk sırada, % 20,3 ile ikinci sırada, % 44,3 ile üçüncü sırada tercih edildiği görülürken, Resim etkinliğinin % 49,3 ile ilk sırada, % 22,5 ile ikinci sırada, % 28,3 ile üçüncü sırada tercih edildiği fark edilmiştir. Edebiyat etkinliğinin % 47,7 ile ilk sırada, % 25,5 ile ikinci sırada, % 26,8 ile üçüncü sırada tercih edildiği; Sinema etkinliğinin %48,9 ile

ilk sırada, %32,9 ile ikinci sırada, %18,1 ile üçüncü sırada tercih edildiği; Heykel etkinliğinin %27,5 ile ilk sırada, %27,5 ile ikinci sırada, %45,1 ile üçüncü sırada tercih edildiği; Tiyatro etkinliğinin %45,2 ile ilk sırada, %29,6 ile ikinci sırada, %25,1 ile üçüncü sırada tercih edildiği ve Müzik etkinliğinin %51,5 ile ilk sırada, %25,1 ile ikinci sırada, %20,6 ile üçüncü sırada tercih edildiği görülmüştür.

Tablo 4. Sanatsal Etkinliklere Katılım Düzeyleri

	n	%
Aylık gelirinizin ne kadarını sanatsal faaliyetlere harcıyorsunuz? (TL)	0-100	182 49,1%
	101-250	82 22,1%
	251-500	49 13,2%
	501-750	36 9,7%
	750±	22 5,9%
Kitap okuyor musunuz?	Evet	328 88,4%
	Hayır	43 11,6%
	Hiç	23 6,2%
Ne sıklıkla kitap (roman, hikaye, şiir vb.) okuyorsunuz?	Yılda 1	50 13,5%
	Ayda 1	67 18,1%
	Haftada 1	111 29,9%
	Her gün	120 32,3%
	Devlet konservatuvarı	18 4,9%
Hangi Fakülte/MYO/Enstitü/Konservatuvar eğitim görmektesiniz?	Sanat ve Tasarım Fakültesi	45 12,1%
	Fakültesi	
	Diğer Fakülteler	267 72,0%

Aylık gelirin %49,1 ile 100 TL altı ağırlıklı olarak sanatsal faaliyetlere harcanmaktadır. Kitap okuma oranlarının % 88,4 olduğu görülmüştür. Kitap okuma sıklığının % 32,3 ile her gün, % 29,9 ile haftada 1, % 18,1 ile ayda 1, % 13,5 ile yılda 1 kez olduğu görülmüştür. Katılımcıların % 4,9 ile Konservatuvar okuduğu, % 12,1 ile Sanat ve Tasarım Fakültesi öğrencisi olduğu ve % 83,1 ile Dicle Üniversitesi'nde herhangi bir Fakülte/Yüksekokul/MYO/Enstitü öğrencisi olduğu saptanmıştır.

Tablo 5. Sanatsal ve Kültürel Faaliyetlerin Sıklık Düzeyleri

Belirtilen sanatsal ve kültürel faaliyetlere ne sıklıkla gidersiniz?	X±s.s.
Sinema	2,38±0,87
Tiyatro	2,23±1,00
Konser	2,25±0,98
Resim Sergileri	2,17±0,96
Kongre/Fuar	2,29±0,95
Toplam	2,26±0,65

Sinema 2,38±0,87, Tiyatro 2,23±1,00, Konser 2,25±0,98, Resim Sergileri 2,17±0,96, Kongre/Fuar 2,29±0,95 ve toplam sanatsal ve kültürel faaliyetlere katılım sıklıkları 2,26±0,65 düzeyindedir. Ölçekleme düzeyine göre 1 hiç 5 sıkça olarak belirlenen skalaya göre katılımcılar düşük sıklık düzeylerinde sanatsal ve kültürel aktivitelere katıldıklarını ifade etmiştir.

Tablo 6. Sanat ve Kültür Piyasaları Ölçeğinin İncelenmesi

İfadeler	X±s.s.
Geliriniz artarsa sanat ve kültürel harcamalarınız da artar.	4,37±0,94
Eğitim düzeyi arttıkça sanatsal faaliyetlere olan ilgi artar.	4,30±0,96
Tüketicilerin sanata katılımları arttıkça ilin gelişmişliği artar.	4,33±0,89

Sanat faaliyetleri arttıkça tüketicilerin harcamaları artar.	4,04±100
Ülkemizde sanatsal faaliyetlere olan ilgi yeterli düzeydedir.	2,88±1,40
Diyarbakır ilinde yeterli sanatsal faaliyet bulunmamaktadır.	3,74±1,18
Diyarbakır ilinde Tiyatro ve Sinema salonları artırılmalıdır.	4,22±0,96
Sanat kendimizi ve ülkemizi daha iyi anlamamıza yardım eder.	4,40±0,88
Sanat yoluyla estetik ve toplumsal değerlerimizin gelecek nesillere aktarılacağını bilmekten fayda sağlarız.	4,39±0,86
Sanat kendimizi ve ülkemizi daha iyi anlamamıza yardım eder	4,39±0,87
Devlet sanata destek olmamalı, sanat kendi haline bırakılmalıdır.	3,11±1,51
Sanat ve sanatsal duyarlılık ile ilgili vatandaşlarımız bilinçlendirilmelidir.	4,35±0,93
Türkiye'deki bir sanatçının (ressam, müzisyen, aktör, vb.) ulusal ve uluslararası başarısı, Ülkemize gurur verir.	4,44±0,91
Toplam	4,07±0,68

Ölçeğin genel güvenilirlik düzeyinin 0,97 seviyesinde olduğu görülmüştür. Tek boyuttan oluşan ölçeğin açıklana varyans düzeyinin %60, KMO örneklem yeterlilik düzeyinin 0,96 olduğu görülmüştür. Belirlenen boyut puanlarının ise 4,07±0,68 olduğu fark edilmiştir. Genel olarak grubun Sanat ve Kültür Piyasaları düzeylerinin yüksek sayılabilecek bir düzeyde olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 7. Normallik Testleri

	Kolmogorov-Smirnov ^a		
	Z	sd	P
Sanat ve Kültür Piyasaları algısı	0,094	371	0,16

Araştırmada, Sanat ve Kültür Piyasaları algısı düzeylerinin dağılımlarının belirlenmesi için Kolmogorov-Smirnov testi yapılmıştır. Test sonucunda, Sanat ve Kültür Piyasaları algısı düzeylerinin dağılımlarının normal dağılıma uygun olduğu görülmüştür ($p=0,16$, $p>0,05$). Örneklem sayısının yüksek olmasının ve sapan değerlerinin olamaması nedeni ile normal yaklaşım testleri analizlerde kullanılmıştır.

Tablo 8. Demografik Özelliklere Göre Ölçek Puanlarının İncelenmesi

		Sanatsal ve Kültürel Faaliyetlere Katılım Sıklığı		Sanat ve Kültür Piyasaları Algısı	
		X±s.s.	p	X±s.s.	p
Cinsiyetiniz?	Erkek	2,26±0,66	0,84	4,02±0,73	0,23
	Kadın	2,26±0,65		4,12±0,64	
Babanızın eğitimi durumu nedir?	Okuryazar değil	2,23±0,61	0,16	4,17±0,49	0,14
	İlköğretim	2,18±0,66		4,06±0,71	
	Lise	2,29±0,67		3,90±0,73	
	Lisans ve Lisansüstü	2,40±0,62		4,18±0,65	
Annenizin eğitim durumu nedir?	Okuryazar değil	2,22±0,66	0,03*	3,67±0,53	0,03*
	İlköğretim	2,23±0,64		4,17±0,62	
	Lise	2,23±0,62		4,67±0,53	
	Lisans ve Lisansüstü	2,67±0,61		4,49±0,43	
Ailenizin ikamet ettiği yer?	Diyarbakır (İl/İlçe/Köy)	2,32±0,54	0,27	4,19±0,43	0,23
	Diyarbakır dışı	2,25±0,67		4,05±0,72	

Ailenizin ikamet ettiği yerleşim birimi?	İl	2,3±0,66		4,10±0,67	
	İlçe	2,17±0,51	0,12	4,15±0,67	0,25
	Kırsal (kasaba/köy)	2,23±0,74		3,91±0,72	
Ailenizin toplam aylık geliri kaç TL'dir?	7500 TL Altında	2,07±0,62		4,15±0,63	
	7501 10000 TL	2,28±0,65		4,09±0,64	
	10001-12500 TL	2,28±0,58	0,03*	4,06±0,64	0,23
	12501-15000 TL	2,36±0,70		4,00±0,77	
	15001 TL ve Üzeri	2,38±0,72		3,99±0,76	
Aylık geliriniz (TL)	1250 TL ve Altı	2,19±0,63		4,08±0,67	
	1251-1750 TL	2,27±0,61		3,94±0,8	
	1751-2500 TL	2,35±0,57	0,04*	4,28±0,6	0,08
	2501 TL ve Üzeri	2,38±0,72		4,07±0,66	

*0,05 düzeyinde anlamlı farklılık

Katılımcıların cinsiyetlerine, babalarının eğitimlerine, ikamet yerine göre sanatsal ve kültürel faaliyetlere katılım sıklığının farklı olmadığı görülmüştür ($p>0,05$). Yine aynı şekilde katılımcıların cinsiyetlerine, babalarının eğitimlerine, ikamet yerine, aile gelirine ve aylık gelir düzeyine göre sanatsal ve kültürel faaliyetlere katılım sıklığının farklı olmadığı anlaşılmıştır ($p>0,05$).

Katılımcıların anne eğitimlerine sanatsal ve kültürel faaliyetlere katılım sıklığının farklı olduğu, Annesi lisans ve üzeri düzeyde eğitime sahip olan katılımcıların ve kültürel faaliyetlere katılım sıklığının daha yüksek olduğu görülmüştür ($p<0,05$).

Katılımcıların aile gelirlerine göre sanatsal ve kültürel faaliyetlere katılım sıklığının farklı olduğu, gelirleri 7500 TL ve altında olan katılımcıların ve kültürel faaliyetlere katılım sıklığının daha düşük olduğu görülmüştür ($p<0,05$).

Katılımcıların anne eğitimlerine Sanat ve Kültür Piyasaları algısının farklı olduğu, Annesi lise ve üzeri düzeyde eğitime sahip olan katılımcıların Sanat ve Kültür Piyasaları algısının daha yüksek olduğu saptanmıştır ($p<0,05$).

Tablo 9. Sanatsal Etkinlik Özelliklerine Göre Ölçek Puanlarının İncelenmesi

		Sanatsal ve Kültürel Faaliyetlere Katılım Sıklığı		Sanat ve Kültür Piyasaları Algısı	
		X±s.s.	P	X±s.s.	p
Sanatsal etkinliklere katılıyor musunuz?	Evet	2,48±0,54		4,33±0,68	
	Hayır	2,05±0,67	0,01*	3,85±0,68	0,01*
Bale/Dans	İlk Tercih	2,46±0,80		4,1±0,86	
	İkinci Tercih	2,08±0,69	0,01*	4,27±0,51	0,42
	Üçüncü Tercih	2,02±0,68		4,11±0,7	
Resim	İlk Tercih	2,28±0,69		4,08±0,7	
	İkinci Tercih	2,38±0,59	0,03*	4,08±0,74	0,67
	Üçüncü Tercih	2,10±0,62		4,02±0,81	
Edebiyat	İlk Tercih	2,16±0,76		3,98±0,76	
	İkinci Tercih	2,18±0,66	0,34	3,98±0,75	0,24
	Üçüncü Tercih	2,22±0,56		4,13±0,59	
Sinema	İlk Tercih	2,25±0,66		4,23±0,61	
	İkinci Tercih	2,29±0,58	0,08	4,08±0,59	0,12
	Üçüncü Tercih	2,38±0,60		4,06±0,66	
Heykel	İlk Tercih	2,51±1,07		3,62±1,22	
	İkinci Tercih	2,19±0,57	0,01*	4,19±0,4	0,01*
	Üçüncü Tercih	2,18±0,57		4,13±0,8	
Tiyatro	İlk Tercih	2,47±0,69	0,01*	4,21±0,73	0,29

	İkinci Tercih	2,13±0,55		4,17±0,61	
	Üçüncü Tercih	2,18±0,64		4,1±0,61	
Müzik	İlk Tercih	2,27±0,64		4,17±0,64	
	İkinci Tercih	2,23±0,66	0,25	4,09±0,59	0,10
	Üçüncü Tercih	2,36±0,62		4,00±0,78	

*0,05 düzeyinde anlamlı farklılık

Sanatsal etkinliklere katılım sağlayan katılımcıların sanatsal ve kültürel faaliyetlere katılım sıklıklarının yüksek olduğu anlaşılarak Sanat ve Kültür Piyasaları algılarının düşük olduğu görülmüştür ($p=0,01$). Sanatsal aktivitelerde ilk tercihi bale-dans, heykel ve tiyatro olan katılımcıların sanatsal ve kültürel faaliyetlere katılım sıklıklarının daha yüksek olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Ayrıca, sanatsal aktivitelerde ilk tercihi heykel olan katılımcıların Sanat ve Kültür Piyasaları algısı düzeylerinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir ($p=0,01$).

Tablo 10. Sanatsal Etkinlik Özelliklerine Göre Ölçek Puanlarının İncelenmesi

		Sanatsal ve Kültürel Faaliyetlere Katılım Sıklığı		Sanat ve Kültür Piyasaları Algısı	
		X±s.s.	p	X±s.s.	p
Aylık gelirinizin ne kadarını sanatsal faaliyetlere harcıyorsunuz? (TL)	0-100	2,03±0,66		4,21±0,67	
	101-250	2,35±0,52		4,14±0,53	
	251-500	2,56±0,57	0,01*	4,17±0,65	0,04*
	501-750	2,62±0,51		4,17±0,77	
	750±	2,6±0,66		3,96±1,08	
Kitap okuyor musunuz?	Evet	2,48±0,65	0,01*	4,11±0,64	0,01*
	Hayır	2,00±0,68		4,52±0,90	
Kitap okuma sıklığı	Hiç	2,08±0,82		3,79±0,75	
	Yılda 1	2,07±0,63		4,04±0,82	
	Ayda 1	2,25±0,64	0,04*	4,11±0,67	0,03*
	Haftada 1	2,29±0,61		4,09±0,6	
	Hergün	2,36±0,66		4,10±0,69	
Bölüm	Konservatuarı - Sanat ve Tasarım Fakültesi	2,53±0,61	0,01*	4,05±0,80	0,58
	Diğer Fakülteler	2,21±0,66		4,08±0,64	

*0,05 düzeyinde anlamlı farklılık

Aylık gelirden 100 TL ve altını sanatsal faaliyetlere ayıran katılımcıların sanatsal ve kültürel faaliyetlere katılım sıklıklarının düşük olduğu görülmüştür ($p=0,01$). Yine aynı şekilde, aylık gelirden 750 TL ve üzerinde sanatsal faaliyetlere ayıran katılımcıların Sanat ve Kültür Piyasaları algılarının düşük olduğu görülmüştür ($p=0,04$).

Çalışmada, kitap okuyan katılımcıların sanatsal ve kültürel faaliyetlere katılım sıklıklarının ve Sanat ve Kültür Piyasaları algılarının düşük olduğu görülmüştür ($p=0,01$). Kitap okuma sıklığı ayda 1 ve üzerinde olan katılımcıların sanatsal ve kültürel faaliyetlere katılım sıklıklarının daha yüksek olduğu görülmüştür ($p=0,04$). Hiç kitap okumayan grubun ise Sanat ve Kültür Piyasaları algılarının düşük olduğu tespit edilmiştir ($p=0,03$).

Çalışmada, Devlet Konservatuarı ve Sanat-Tasarım Fakültesi'nde okuyan katılımcıların sanatsal ve kültürel faaliyetlere katılım sıklıklarının daha yüksek olduğu görülmüştür ($p=0,01$). Sanat ve Kültür Piyasaları algılarının ise okunan fakülteye göre farklılık göstermediği saptanmıştır ($p=0,20$).

Tablo 11. Sanat ve Kültür Piyasaları Algısı ile Sanatsal ve Kültürel Faaliyetlere Katılım Sıklığı Arasındaki İlişki

	Sanatsal ve Kültürel Faaliyetlere Katılım Sıklığı	
Sanat ve Kültür Piyasaları Algısı	R	-0,39*
	P	0,01
	N	371

*0,05 düzeyinde anlamlı farklılık

Sanat ve kültür piyasaları algısı ile sanatsal ve kültürel faaliyetlere katılım sıklığı arasında negatif düzeyde ve orta düzeyde güçte bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=-0,39$, $p=0,01$). Sanatsal ve kültürel faaliyetlere katılım sıklığı yüksek olan katılımcıların Sanat ve Kültür Piyasaları algısı düzeylerinin daha düşük olduğu görülmüştür.

Gelirin sanat ve kültürel harcamaları üzerindeki etkisi, Diyarbakır ilinde ve Türkiye'deki yeterli sanatsal faaliyetlerinin yeterli olduğunu düşünen katılımcıların sanatsal etkinliklere daha az sayıda katılım gösterdiği ifade edilebilmektedir.

Sonuç

Sanatın ekonomikselsel değer elde etmesiyle sanatsal faaliyetler önem kazanmıştır. Sanat ve kültür piyasaları, insanların eğitim seviyesinin artmasıyla birlikte hızlanmıştır. Kültür, milletin toplumsal değer yargılarını içselleştiren ve bir arada yaşama anlayışını doğuran işlevsel bir yaşam tarzıdır. Sanat ise evrensel değerler taşıyan, estetik kaygısı güden özgün ve hayal gücüyle beslenen eser olarak ifade edilmektedir. Fransız devrimiyle birlikte sanatçılar kendi çağının akımlarıyla eserler üretmeye başlamıştır. Sanayi devrimiyle birlikte endüstrileşme kavramı çıkmış sanatın ekonomik değer oluşumuyla ilgili yapı önem kazanmıştır.

Sanat ve kültür, toplumun değerler bütünü eserlere, davranışlara, duygulara, düşüncelere ve sonraki nesle aktarma biçimidir. Kültür ekonomisi kısaca, bir toplumu değer kılan tüm kültürel etkinliklerin ekonomide değer bulma faaliyeti olarak açıklanmaktadır. Sanat ve kültür piyasalarına ilgi son yıllarda kayda değer bir şekilde artmıştır. Özellikle tüm dünyayı etkisi altına alan koronavirüs (Covid-19) pandemi sürecinde sanatın ön plana çıkması ve insanların sosyal alanlara gereksinim duyması, bu alanın gelişimini hızlandırmıştır.

Kültür, geçmişten günümüze değişim göstererek devam eden, bir toplumu diğer toplumlardan ayırt eden, kendine özgü sanatı, inançları, örf adetleri, davranışları ve bakış açısı ile onun kimliğini oluşturan yaşayış biçimidir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2023). Kültür ekonomisi, kamu ya da özel sektör tarafından yaratıcı sanatlara, kültürel mirasa ve endüstrilere yönelik gerçekleştirilmiş olan tüm ekonomik faaliyetler olarak ifade edilmektedir (İZKA, 2013: 24).

Tüm bunlardan dolayı yapılan bu çalışmada, Diyarbakır ilindeki Dicle Üniversitesi'nde okuyan öğrencilerin sanat ve kültür piyasalarında sanatsal ve kültürel faaliyetlere olan eğilimleri araştırılmıştır. Araştırmanın evreni Dicle Üniversitesi'nde okuyan tüm öğrenciler olarak ele alınmıştır. Çalışmada, basit rastgele örnekleme yöntemi kullanılarak, %5 kabul edilebilir hata payı ve %90 güven seviyesi ile en az $n=368$ bireyin evrenin temsil gücünü sağlayabileceği hesaplanmıştır. Elde edilen örneklem sayısı 371 olarak gerçekleştirilmiştir. Verilerin analizi konusunda; tanımlayıcı istatistikler frekans, yüzde, ortalama, standart sapma değerleri ile sunulmuştur. Ölçeğin değerlendirilmesinde Cronbach Alpha analizi ve Faktör analizi uygulanmıştır. Verilerin normallik testlerinde yapılan K-S testine göre dağılımın normal dağılıma uygun olduğu, veri sayısının $n=371$ olması ve sapan değerlerin olmaması nedeni ile analizler normallik varsayımını içeren testler üzerinden yapılmıştır. Çalışma

gruplarına göre ölçek puanlarının demografik ve sanatsal konulardaki özelliklere göre incelenmesi için t testi ve varyans analizi testi uygulanmıştır. Varyans analizi testi sonucunda farklı olan ölçümlerin değerlendirilmesi için Sidak Post Hoc testi yapılmıştır. Ölçek puanları arasındaki ilişkilerin incelenmesinde ise Pearson korelasyon testi yapılmıştır. Çalışmada 0,05'den küçük p değerleri istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir. Analizler Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) 25.00 paket programı ile yapılmıştır.

Sanat ve Kültür Piyasaları algısı ile sanatsal ve kültürel faaliyetlere katılım sıklığı arasında negatif düzeyde ve orta düzeyde güçte bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=-0,39$, $p=0,01$). Ölçeğin genel güvenilirlik düzeyinin 0,97 seviyesinde olduğu belirlenmiştir. Tek boyuttan oluşan ölçeğin açıklanan varyans düzeyinin %60, KMO örneklem yeterlilik düzeyinin 0,96 olduğu, belirlenen boyut puanlarının ise $4,07\pm 0,68$ olduğu görülmüştür. Genel olarak grubun Sanat ve Kültür Piyasaları düzeylerinin yüksek sayılabilecek bir düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Sanatsal ve kültürel faaliyetlere katılım sıklığı yüksek olan katılımcıların Sanat ve Kültür Piyasaları algısı düzeylerinin daha düşük olduğu görülmüştür.

Eğitim düzeyinin, gelirin, kitap okuma sıklığının, sanatsal faaliyete ilgisinin sanatsal ve kültürel faaliyetlere olan eğilim üzerinde etkisi olduğu yapılan ekonometrik analiz çalışmada görülmektedir. Seçkin, Atukeren, Bakhshi, Lee ve Mateos-Garcia çalışmalarında gelirin refah ve sanatsal faaliyet üzerinde olumlu etkisi olduğunu ifade etmişlerdir. Hisse senedi getirileri ile sanat piyasası getirileri arasında oldukça yüksek bir korelasyon bulunmuştur. Yaptığımız çalışmaya baktığımızda gelirin sanat eserini satın almada pozitif yönde etkisi olduğu görülmektedir. Literatürde daha çok sanat eserinin yatırım amaçlı kullanıldığı ve gelire olan katkısı hakkında çalışmalara ağırlık verilmiştir. Gelirin sanat ve kültürel harcamaları üzerindeki etkisi, Diyarbakır ilinde ve Türkiye'deki yeterli sanatsal faaliyetlerinin yeterli olduğunu düşünen katılımcıların sanatsal etkinliklere daha az sayıda katılım gösterdiği ifade edilebilmektedir.

Bu çalışma, Diyarbakır ilindeki Dicle Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrencilerle sınırlıdır. Sanat ve kültür piyasalarıyla ilgili çok az sayıda anket ve ekonometrik analiz çalışmaları söz konusudur. Literatürde, sanat piyasalarında daha çok görsel sanatlar analındaki piyasalar üzerinde durulmuştur. Özellikle koleksiyonculuk ve tabloların ekonomik değeri üzerinden ilgili piyasa konularıyla çalışmalara değinildiği literatür çalışmasında da görülmektedir. Buna istinaden sanatın diğer dallarıyla ilgili özellikle müzik, bale, mimari, sinema ve tiyatro gibi alanlarına dayalı çalışmalara da yer verilmelidir. Çalışmalarda, ekonometrik ve istatistik analiz yöntemlerini kullanılmasının artırılması literatürdeki boşluğun doldurulmasına katkı sağlayacaktır.

Sanat ve kültür ekonomisi, sanatın ve kültürün ekonomik değerini ve sanat eserlerinin ve kültürel ürünlerin piyasadaki işleyişini inceleyen bir disiplindir. Bu alandaki akademisyenler, sanatın ve kültürün yaratıcı ekonomiye katkısını, sanat ve kültür sektörlerinin büyümesini ve sanat eserlerinin fiyatlandırılmasını araştırmaktadır. Sanat ve kültür ekonomisi, sanatın ve kültürün ekonomik değerinin araştırılmasının yanında sanat eserlerinin ve kültürel ürünlerin piyasadaki işleyişini inceleyen bir disiplin olmaktadır. Bu alandaki akademisyenler, sanatın ve kültürün yaratıcı ekonomiye katkısını, sanat ve kültür sektörlerinin büyümesini ve sanat eserlerinin fiyatlandırılmasını araştırmaktadır. Sanat ve kültür ekonomisi, sanatın ve kültürün toplumda oynadığı önemli rolü anlamak amacıyla geliştirilen bir disiplin olmaktadır. Bu disiplinin araştırmaları, sanatın ve kültürün ekonomik ve sosyal değerini daha iyi anlaşılmasına ve sanatın ve kültürün toplumda nasıl desteklenmesi gerektiğine dair daha bilinçli kararlar verilmesine yardımcı olabilmektedir.

Sanat ve kültür ekonomisi araştırmaları, sanat ve kültür politikaları ile ilgili önemli bilgiler sağlayabilmektedir. Bu bilgiler, sanatın ve kültürün toplumda nasıl değerlendirildiğini ve desteklenmesi gerektiğini belirlemek için kullanılabilir. Sanat

ve kültür piyasaları, ekonomiye önemli katkılarda bulunabilir. Bu katkılar, doğrudan ve dolaylı olmak üzere iki şekilde gerçekleşebilmektedir. Doğrudan olarak sanat ve kültür sektörleri, önemli sayıda insan için istihdam imkânı sağlamaktadır. Bu sektörlerde çalışanlar arasında sanatçılar, müzisyenler, yazarlar, aktörler, teknisyenler, sanat yöneticileri ve daha fazlası yer almaktadır. Sanat ve kültür sektörleri, bilet satışları, eser satışları, sponsorluklar ve bağışlar gibi çeşitli kaynaklardan gelir elde etmektedir. Bu gelirler, sanatçıların ve sanat kurumlarının geçimini sağlamasına ve sanatın ve kültürün gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Sanat ve kültür sektörleri, devletlere vergi geliri sağlamaktadır. Bu vergiler, eğitim, sağlık ve altyapı gibi kamu hizmetlerine harcanabilmektedir.

Sanat ve kültür, ülkelere yerli ve yabancı turistleri çeken önemli bir faktördür. Sanat ve kültür etkinlikleri ve mekânları, turistlerin ilgisini çekmekte ve bölgede daha fazla harcama yapmalarını sağlamaktadır. Sanat ve kültür, toplumda yaratıcılığı teşvik etmektedir. Yaratıcı insanlar, yeni fikirler ve çözümler üretmek için ekonomiye katkıda bulunmaktadır. Sanat ve kültür, toplumu bir araya getiren ve ortak değerler oluşturan bir güçtür. Güçlü bir sosyal sermaye, ekonomiye de katkıda bulunmaktadır. Sanat ve kültür piyasalarının ekonomiye katkısını artırmak için, sanat ve kültür sektörlerine yatırım yapılmalıdır. Bu yatırımlar, sanat ve kültür kurumlarının altyapısını geliştirmeye, sanatçıların ve sanat çalışanlarının desteklenmesine ve sanat eğitiminin yaygınlaştırılmasına kullanılabilir.

Sanat ve kültürün ekonomik değeri daha iyi anlaşılmalıdır. Bu konuda, daha fazla araştırma yapılmasının yanında sanat ve kültürün ekonomiye katkısına dair somut veriler ortaya konmalıdır. Sanat ve kültürün toplumdaki rolü daha iyi anlatılmalıdır. Sadece elit bir kesime hitap eden bir alan olmadığı, tüm topluma fayda sağlayan bir alan olduğu vurgulanmalıdır. Böylece sanat ve kültür girişimciliğinin teşvik edilmesi, vergi indirimleri ve teşviklerin uygulanması, sanat ve kültür eğitiminin müfredatlarda daha fazla yer verilmesi, dijital platformlarda daha fazla görünür olmasının sağlanması gibi daha birçok faktör sanat ve kültür alanlarındaki uluslararası iş birliklerini geliştirerek sanat ve kültür piyasalarının gelişimine katkı sunulacağı düşünülmektedir.

Makale Bilgileri

Değerlendirme

İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme

Etik Beyan

Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara uyulduğunu yazarlar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Artuklu Kaime dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazarlarına aittir. Bu çalışma için Dicle Üniversitesi Hukuk Müşavirliği'nin 04.04.2023 tarih ve E-14679147-663.05-474910 sayılı kararınca "Etik Kurul Onayı" alınmıştır.

Benzerlik Taraması Yazar Katkıları

Yapıldı – iThenticate
Bu çalışmada yazarların katkı oranı birinci yazar için %50, ikinci yazar için %50'dir.

Çıkar Çatışması Finansman

Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Bu çalışmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Telif Hakkı & Lisans

Yazarlar dergide yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır

Kaynakça | References

- Acheson K., ve Maule, C. (2006). *Culture in International Trade*. Handbook of the Economics of Art and Culture, 1, 1141-1182.
- Ağlargöz, F., ve Öztürk, S. A. (2015). Sanat ve Pazarlamanın “Sıra Dışı” Birlikteliği. *SDÜ Arte - Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi*, 8(15), 27-51.
- Bakhshi, H., Lee, N., ve Mateos-Garcia, A. (2014). Capital of culture? An econometric analysis of the relationship between arts and cultural clusters, wages and the creative economy in English cities. *Nesta Working Paper*, 14 (06), 1-33.
- Baumol, J. W. (2006). The Arts in The “New Economy”, *Handbook of the Economics of Art and Culture*, 1, 339-358.
- Büyükyazıcı, D. (2016). Kültür ve Sanat Ekonomisinde Piyasa Mekanizmasının Etkisizliği: Gösteri Sanatları Perspektifinden Türkiye Örneği. *Yayımlanmamış yüksek lisans tezi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Teorisi Anabilim Dalı, İstanbul.
- Casson, M. (2006). Culture and Economic Performance, *Handbook of the Economics of Art and Culture*, 1, 359-397.
- Coşkun Satırcı, T. D. (2014). Mekânsal Kümelenme Açısından Kültür Ekonomisinin Kentisel Gelişim Üzerindeki Dönüştürücü Etkisi: İzmir’de Tasarım Sektörü. *Yayımlanmamış doktora tezi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, İzmir.
- Duxbury, N., ve Campbell H. (2011). Developing and Revitalizing Rural Communities through Arts and Culture. *Small Cities Imprint*, 3(1), 111-122.
- Falay, N. (2006). Sanat ve İktisadi Yaşam Bağlantıları Üzerine Bir Deneme, *Journal of Awareness*, 1(1), 17-32.
- Goldberg-Miller, S.B.D. (2015). Creative Toronto: Harnessing the Economic Development Power of Arts & Culture. *A Journal of Entrepreneurship in the Arts*, 4(1), 25-48.
- Goodwin, C. (2006). Art and Culture in The History of Economic Thought. *Handbook of the Economics of Art and Culture*, 1, 25-68.
- Hodgson, D. J., ve Seçkin, A. (2012). Dynamic Price Dependence of Canadian and International Art Markets: An Empirical Analysis. *Empir Econ*, 43, 867-890.
- Holden, J. (2009). How We Value Arts and Culture. *Asia Pacific Journal of Arts & Cultural Management*, 6(2), 447-456.
- Işık H. (2016). Kamu Ekonomisinde Yeni Yönelimler: Sanat Ekonomisi ve Temelleri. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(9), 5-22.
- İZKA (2013). *İzmir Kültür Ekonomisi ve Kültür Altyapı Envanteri İzmir Kültür Ekonomisi Gelişme Stratejisi Projesi*, İzmir.
- Jeannotte, S. M. (2021) When The Gigs are Gone: Valuing Arts, Culture and Media in The COVID-19 Pandemic. *Social Sciences & Humanities Open*, 3, 1-7. <https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2020.100097>
- Kong, L. (2012). Ambitions of a Global City: Arts, Culture and Creative Economy in ‘Post-Crisis’ Singapore. *International Journal of Cultural Policy*, 18(3), 279-294. <https://doi.org/10.1080/10286632.2011.639876>
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, (2023). *Kültür*, <https://www.ktb.gov.tr/TR-96254/kultur.html>,
- Le, M. (2006). Economic Reforms, Cultural Policy: Opportunities and Challenges to the Arts and Culture in Vietnam in the Age of Globalization. *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, 38 (1), 5-18. DOI: 10.3200/JAML.38.1.5-18
- McCain, R. (2006). Defining Cultural and Artistic Goods, *Handbook of the Economics of Art and Culture*, 1, 147-167.
- Peacock, A. (2006). The Arts and Economic Policy. *Handbook of the Economics of Art and Culture*, 1, 1123-1140.
- Pedroni, P., ve Sheppard, S. (2013). Culture Shocks and Consequences: The Causal Link between The Arts and Economic Growth, *Center for Creative Community Development*,

1-40.

Seçkin, A. (2021). *Sanatın Ekonomisi*. İstanbul: Hayalperest yayınevi.

Seçkin, A., ve Atukeren, E. (2006). Art and the Economy: A First Look at the Market for Paintings in Turkey, *Economics Bulletin*, 26(3), 1-132.

Skilling, M. (2005). Trajectories of Arts and Culture Policy in New Zealand. *Australian Journal of Public Administration*, 64(4), 20–31.

Streeten, P. (2006). Culture and Economic Development, *Handbook of the Economics of Art and Culture*, 1, 339-412.

Throsby, D., (1995). Culture, Economics and Sustainability. *Journal of Cultural Economics*, 19, 199-206.

Throsby, D., ve Zednik, A. (2014). The Economic and Cultural Value of Paintings: Some Empirical Evidence. *Handbook of the Economics of Art and Culture*, 2, 81-99. <http://dx.doi.org/10.1016/B978-0-444-53776-8.00004-0>